

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

Φοβήθηκα ότι θα γίνει Εμφύλιος

Με αφορμή την κυκλοφορία του τελευταίου μυθιστορημάτος του, ο Χρήστος Χωμενίδης μιλάει για την ανατροπή σε μια πολιτικά ταγμένη οικογένεια, την υπεροχή, ορισμένες φορές, της λογοτεχνίας έναντι της Ιστορίας, αλλά και την οικονομική κρίση ή τα σαράντα χρόνια από τη Μεταπολίτευση

Παρά τις ενδεχόμενες εικασίες περί του αντιθέτου, το γεγονός ότι η «Νίκη» είναι βασισμένη στη ζωή της μητέρας του Χρήστου Χωμενίδη, για εκείνον δεν έχει πολλή σημασία. Θα μπορούσε δηλαδή να μην το πει καν, ώστε να μη χρειάζεται να πούμε να εξηγήσει αν η κυκλοφορία και άλλων βιβλίων για το οικογενειακό περιβάλλον των συγγραφέων τους συνιστά σύμπτωση ή κάτι άλλο. «Μπορώ να σας πω χιλιάδες παρόμοια» λέει και μνημονεύει τη «Μάνα» του Μαξίμ Γκόρκι ή τον «Τρελαντώνη» της Πηνελόπης Δέλτα. «Και αν θέλετε, η διαφορά είναι ότι εγώ δεν έχω ανοιχτούς λογαριασμούς, δεν έγραψα με στόχο την κάθαρση μεταξύ εμού και των νεκρών, ούτε για να καταγγείλω, να συμφιλιωθώ μαζί τους».

Γιατί έγραψε τότε; Γιατί αισθάνθηκε κιβωτός ιστοριών προσώπων απελθόντων, που μόνο αυτός θα μπορούσε να διηγηθεί στην τετράχρονη κόρη του. Που με τα πολλά

αποδείχθηκαν αρκετές για μυθιστόρημα. «Και όχι μαρτυρία, διότι με ενδιέφερε το πνεύμα, όχι το γράμμα του κόσμου αυτού».

Η «Νίκη» είναι η ιστορία ενός κοριτσιού γεννημένου σε μια οικογένεια αφοσιωμένη στην κοινωνική δικαιοσύνη. Ενός κοριτσιού που αναπνέει αέρα εξορίας σε βρεφική ηλικία, χρησιμοποιεί ψεύτικο όνομα νωρίτερα από το συνηθισμένο ή που το σχεδόν πολυκομματικό σόι του αναμετρείται με την Ιστορία της μεταπολεμικής Ελλάδας. Το μεγαλύτερο «κακό» που επιφυλάσσει σε ένα παιδί ένα τέτοιο περιβάλλον είναι, για τον συγγραφέα, να συμπεριληφθεί και εκείνο στις οικογενειακές ταλαιπωρίες, «να μην μπορέσει να πάρει αποστάσεις, ώστε να πλάσει τη δική του προσωπικότητα και αντ' αυτού να καταλήξει γόνος, ακνή φωτοτυπία των γονιών του». Η Νίκη ωστόσο τα καταφέρνει με όλο τον έρωτα, μήπως επομένως υπερβάλλουμε στην ασφυκτική δύναμη που αποδίδουμε στην Αριστερά; «Μα δεν είναι η

Γράφει
ο Νικόλαος
Ζώης

Αριστερά που καταπιέζει, είναι οι συνθήκες» απαντά ο συγγραφέας. «Αν ένα συνομιλικό της παιδάκι μεγάλωνε σε περιβάλλον «πατρίς - θρησκεία - οικογένεια», θα έτρωγε άλλου τύπου καταπίεση στη μούρη».

Είναι επίσης κόρη του «Αντώνη», του Βασίλη Νεφελούδη, ιστορικού στελέχους της Αριστεράς, τον οποίο ο Χωμενίδης γνώρισε καλά. Τον περιγράφει σαν άνθρωπο «με ευρύ κοινωνικό spectrum», αναδειγμένο σε ηγετική μορφή του χώρου χάρη στην αξία του, όχι σε κάποια κομματική οδγία. Ο μυθιστορηματικός γαμπρός του βέβαια είναι ένας δωσίλογος από εκείνους που η οικογένεια περιλαμβάνει σε διάφορες εκδοχές και που ο Χωμενίδης μοιάζει με την πένα του να προσπαθεί να κατανοήσει. Δεν είναι δηλαδή κάπως ολισθηρή έστω και η λογοτεχνική ψυχολογικοποίησή τους; «Μα, με όποιον χαρακτήρα καταπιάνεσαι» αποκρίνεται ο συγγραφέας «πρέπει να μπεις στη θέση του. Όχι για να τον αθωώσεις αλλά για να τον εξηγήσεις. Η ταινία «Η πτώση», για παράδειγμα, έδειχνε τον Χίτλερ από μέσα.

Και, τέλος πάντων, δεν είναι έντιμο σε ένα βιβλίο να εξιμούνται οι πατριώτες και οι υπόλοιποι να παρουσιάζονται ως σκιάχτρα».

Ίσως για αυτό, όπως σημειώνει στις πρώτες σελίδες, αυθαιρετεί, ενίοτε καλλιτεχνικά, φιλοδοξώντας να φτάσει στο μεδούλι των γεγονότων. Σαν να πιστεύει ότι η λογοτεχνία είναι ικανότερη να προσεγγίσει το παρελθόν: ναι, απαντά, σε ευτυχές περιπτώσεις, είναι. Την πιο διεισδυτική κατά τη γνώμη του ανάλυση του Λι Χάρβεϊ Οσβαλντ την πέτυχε ο Ντον Ντελίλο στο «Λίμπρα», γιατί «η λογοτεχνία βάζει την κάμερά της στις ψυχές των ανθρώπων». Ένα ελληνικό παράδειγμα; Το «Κιβώτιο» του Αρν Αλεξάνδρου. Και, παρεμπιπτόντως, το «Persepolis» της Μαριάν Σατραπί μιλάει για ένα κοριτσάκι που η οικογένειά του συντάχθηκε με την επανάσταση και τους ήρθε ο Χομεϊνί. «Εκείνοι δεν ήταν αριστεροί, αλλά νομίζω ότι οι εμπειρίες τους έχουν εκλεκτικές συγγενείες με όσα γράφω στη «Νίκη»».

→ ΓΥΡΙΣΤΕ ΣΕΛΙΔΑ

• ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

«Η χώρα δεν θέλει ένα Μεγάλο Ελληνικό Μυθιστόρημα»

Ο Χρήστος Χωμενίδης μιλάει για τις ντόπιες αγκυλώσεις, τη θέση του συγγραφέα στον δημόσιο λόγο, αλλά και για την εκ των πραγμάτων αδυναμία του καλλιτέχνη να πειθαρχήσει σε κομματικές υποχρεώσεις

Αν υπάρχει κάτι που έπειτα από επτά μυθιστορήματα ο Χρήστος Χωμενίδης μοιάζει να ελαττώνει σε τούτο εδώ, ίσως είναι η σχεδόν σκληρή, κλεναστική, με στοιχεία παρωδίας γλώσσα του. Ερωτώμενος αν οφείλεται στην πρωταγωνιστή του ή σε υφολογική εξέλιξη, προτιμά κατ' αρχάς μια επισήμανση: αρνείται τον όρο «παρωδία», γιατί για εκείνον υπάρχει κάτι μη σατιρικό στην ελληνική πραγματικότητα, την έτσι κι αλλιώς γεμάτη με καρικατούρες. «Αν σε ένα μυθιστόρημα», σχολιάζει δηκτικά, «βάλω την πρόσφατη δεξίωση Πατούλη, θα πρέπει να είμαι νατουραλιστής και, αν μου πουν ότι σατιρίζω, θα δείξω απλώς μια φωτογραφία».

Από την άλλη, προφανώς, και η Νίκη δεν μιλάει σαν σημερινός άνθρωπος – αν και το βιβλίο έχει κιούμορ και το κλίμα του, πιστεύει, θυμίζει τους μπρουκλινέζους Εβραίους του Φίλιπ Ροθ που θα μπορούσαν επίσης να λένε διαρκώς «η Ιστορία θα μας δικαιώσει». Η χρονική έκταση της ιστορίας που αφηγείται, φέρνει και την επόμενη απορία: Το καθιστά άραγε φιναλίστ στην κατηγορία «Μεγάλο Ελληνικό Μυθιστόρημα»; Το είχε προσπαθήσει με το «Σπίτι και το κελί» απαντά και τώρα ξαναπροκύπτει. Δεν ξέρει όμως αν το θέλει η ελληνική κοινωνία, αν θα επέτρεπε «σε κάποιον 48 ετών, κατά τεκμήριο υγιή και παρεμβατικό, να υπάρχει σαν συγγραφέας του. Δείτε με τι μένος επιτέθηκαν πρόσφατα στην Κική Δημουλά» είναι το παράδειγμά του. «Την αποδόμησαν, την κατεδάφισαν, λογικά θα έμεινε κατάπληκτη».

Δεν ξέρω αν θα γινόταν κάτι τέτοιο στην Ντόρις Λέσινγκ».

Όπως και να 'χει, το βιβλίο είναι αφιερωμένο στην κόρη του και στα παιδιά της ηλικίας της, ένα ερώτημα επομένως είναι τι φοβάται περισσότερο για αυτά. Διπλώνει αισιόδοξος, ότι όταν η μικρή Νίκη γίνει 30 χρόνων, όλα όσα ταλαιπωρούν εμάς («το ρουσφέτι, το πελατειακό κράτος, η μισαλλοδοξία») θα έχουν ξεπεραστεί από μια δικαιότερη, πιο συγκροτημένη πραγματικότητα. Από την τωρινή, την οικονομικά δυσβάσταχτη, ποια γενιά επλήγη περισσότερο; «Οι μεταξύ 40-55, γιατί είχαν φτιάξει τη ζωή τους, είχαν αναλάβει υποχρεώσεις». Και γιατί να εμπιστευτούν τους πρωταγωνιστές της περιόδου που τους έφερε εδώ; «Δεν λέω να εμπιστευτούμε τους ίδιους, ούτε ότι υπάρχει ένας άσπιλος και παρθένος πολιτικός σχηματισμός και ένας βρώμικος» αποκρίνεται. «Χωρίς όμως να κινδυνολογώ εκ των υστέρων, νομίζω ότι θα μπορούσαν να έχουν πάει πολύ χειρότερα τα πράγματα. Ήταν λες και ο πλανήτης Ελλάδα πέρασε ξυστά από τον ήλιο. Κάπκαν πολλά δάση, δεν διαλύθηκε όμως. Πολλές φορές τα τελευταία χρόνια, φοβήθηκα ότι θα γίνει εμφύλιος».

Και δεν είναι αυτό κινδυνολογία, παρόμοια με εκείνες που τόσο ακούστηκαν πρόσφατα, ώστε μέχρι και νιουζκάστερ μίλησαν λίγο-πολύ για κακή στιγμή στο δελτίο τους; «Γιατί τότε δεν λέγανε ότι είχε στερέψει τόσο ο οικονομία ώστε είχαν στηθεί αερογέφυρες για μετρητά όπως αποκάλυψε ο Προβόπουλος;» εξίσταται ο Χωμενίδης. «Δεν ξέρω, δεν είμαι οικονομολόγος», συνεχίζει. «Αν έβγαине όμως κάποιος εκπροσωπώντας την Αριστερά και έλεγε “παιδιά, θα πάρω τον δύσκολο δρόμο, δεν θα ικανοποιήσω, θα βρεθούμε σε πολύ δεινή κατάσταση, αλλά αλληλέγγυοι και αγαπημένοι θα περάσουμε από την έρημο για να φτάσουμε στη γη Χαναάν”, θα το εκτιμούσα και θα τον ψήφιζα. Αντίθετα, μας λέγανε ότι θα γίνει τσαμπουκάς, οι άλλοι θα υποχωρήσουν και θα ξαναβρεθούμε στον αφρό. Πολύ μούφα μού φάνηκε αυτό».

Πιο σίγουρο τού φαίνεται ότι η Ελλάδα θα ανακάμψει αν βρει ένα αφήγημα, «τους εθνικούς της στόχους που έλεγε ο Λεωνίδας Κύρκος», χωρίς πάντως να είναι

Ο 48χρονος συγγραφέας, εγγονός του ιστορικού στελέχους του ΚΚΕ Βασίλη Νεφελοΐδη, περιγράφει τον εαυτό του ως σοσιαλδημοκράτη και λέει ότι παρά τον χαρακτηρισμό του από ορισμένους ως «αριστερομάχου», ο ίδιος δεν έχει εμμονή εναντίον του ΣΥΡΙΖΑ ή οποιουδήποτε άλλου

ακριβώς η διαφωνία σε αυτό το ζήτημα που τον έκανε να αποχωρήσει από τη ΔΗΜΑΡ. Εκείνη έφυγε από αυτόν και όχι το αντίστροφο, λέει, εξηγώντας ότι «ένας καλλιτέχνης εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να πειθαρχήσει σε κομματικές υποχρεώσεις». Σε ποιες λοιπόν συντεταγμένες του πολιτικού χάρτη τοποθετεί πλέον τον εαυτό του; «Σε αυτό που λένε φιλελεύθερη Αριστερά, που περιγράφεται σαν σοσιαλδημοκρατία. Πολιτικά φιλελεύθερος δηλαδή και οικονομικά, υπέρ των ίσων ευκαιριών και της διεύρυνσης της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής δημοκρατίας».

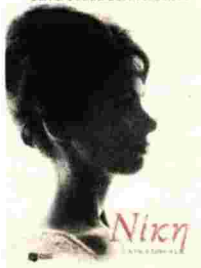
Για κάτι τέτοια μάλλον «γιόρτασε» τα σαραντάχρονα της Μεταπολίτευσης, «και αυτοί οι οποίοι λένε ότι ήταν μια αποτυχία, μια καταστροφή, συνειδητά ή ασυνειδητά μάλλον νοσταλγούν τη χούντα». Όχι ότι δεν είχε και τα

αποθητικά χαρακτηριστικά της, «για να έχεις όμως την ικανότητα σύγκρισης με την προηγούμενη περίοδο, πρέπει να είσαι τουλάχιστον εξήντα χρονών». Σήμερα «εμείς απλά κλάζουμε», παρατηρεί, «μιλάμε για πελατειακό κράτος που προφανώς και πριν από τη χούντα υπήρχε». Και τι θα έλεγε για εμάς και την εποχή μας η πραγματική ή η μυθιστορηματική Νίκη του; «Νομίζω ότι θα ήταν πολύ στενοχωρημένη. Την τρέλαινε η μισαλλοδοξία και η στοχοποίηση των ανθρώπων και θα προσπαθούσε να αντισταθεί όσο μπορεί. Θα της φαινόταν επιαλτική η Χρυσή Αυγή και επειδή έκανε παρέα με όλους, θα έβλεπε με τρόπο απλούς ανθρώπους να την ψιφίζουν. Οποιοσδήποτε έχει ζήσει στο πετσί του τα σκαμπανεβάσματα της Ιστορίας και δεν ζει σε ένα γυάλινο σπίτι, είναι πολύ επιφυλακτικός στο να ρίχνει ανάθεμα» καταλήγει.

Με το στυλ του Νόρμαν Μείλερ

Αν μη τι άλλο, ο άνθρωπός μας δεν κρατάει πάντα την άποψή του για τον εαυτό του. Προκαλώντας όπως λέμε ποικίλες αντιδράσεις. Όσοι λ.χ. συμφωνούν μαζί του, προ καιρού είδαν καθέννας με τον δικό του τρόπο τη θετική απάντησή του στην πρόταση να υπηρετήσει το πρώτο Εποπικό Συμβούλιο της ΝΕΡΙΤ σαν μέλος του. Σήμερα – αισθανόμενος ως «μειοψηφία του ενός» – πιστεύει ότι κυριότερος λόγος ύπαρξής της θα έπρεπε να είναι «η προβολή παραστάσεων του Φεστιβάλ, της Λυρικής, του Εθνικού, ώστε να τις βλέπει ένα παιδάκι στις Σέρρες που ειδάρως δεν θα μπορούσε ή ένα άλλο στα Πατήσια που οι γονείς του δεν θα το πήγαιναν». Για τις δημόσιες τοποθετήσεις του που ενίοτε έχουν γίνει απία να χαρακτηριστεί και «αριστερομάχος» αποκρίνεται ότι δεν έχει κάποια καθήλωση εναντίον του ΣΥΡΙΖΑ ή οποιουδήποτε άλλου, ότι όσες φορές έχει ασκήσει κριτική το έχει κάνει με τα επιχειρήματά του. Τα σχόλια για υπόγεια κολακεία σε πρόσφατο άρθρο του για τον Πρωθυπουργό τα θεωρεί «περίπτωση διαστρέβλωσης και διαστροφής», ενώ στο ερώτημα αν πρέπει ένας συγγραφέας να σχολιάζει την επικαιρότητα λίγο πιο απόμακρα (αν και όχι απαραίτητα όπως ένας ερμής σαν τον Τόμας Πίντσον), έχει να προτείνει ένα δικό του παράδειγμα: «Μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις σαν τον Πίντσον» λέει, «υπήρχε όμως και ο Νόρμαν Μείλερ που παρενέβαινε διαρκώς».

Χ.Α. ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

Χρήστος Χωμενίδης

ΝΙΚΗ

ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ, 2014, ΣΕΛ. 494, ΤΙΜΗ: 19,70 ΕΥΡΩ